

دورنما

یووال نوخ هرداری
Yuval Noah Harari

کارگیری ابزارهای فیزیکی، افراد را یکپسند، بر آنها سلطه یابند یا جایگزین (شغلی) آنها باشند، اما در این چند سال، ابزارهای جدید هوش مصنوعی یا همان AI ظهور کرده‌اند که به شکلی غیرمنتظره، سرچشمه تهدید برای بقای تمدن بشری هستند. هسته این تهدید این است که هوش مصنوعی، توانایی‌های قابل توجهی برای تولید زبان بشری و دستکاری آن با به کارگیری واژه‌ها، آواها و تصاویر دارد. این است که می‌توان گفت هوش مصنوعی، سیستم عامل یا سامانه مدیریتی جامعه و تمدن بشری را هک کرده است.

زبان، همان ماده اصلی است که تقریباً تمام فرهنگ بشری از آن ساخته شده و می‌شود. برای مثال، ارزش‌های حقوق بشری در DNA ما نوشته نشده بلکه آفریده‌های فرهنگی‌ای هستند که با بیان روایت‌ها و نوشتن قوانین (و بسند و پذیرش آن) توسط خود بشر شکل گرفته‌اند. چه پیش خواهد آمد اگر هوش مصنوعی غیربشری بتواند بهتر از میانگین انسان‌ها به روایت‌سازی، داستان‌سرایی، شاعری، ساخت ملودی، نقاشی و نوشتن قوانین و کتب مقدس بپردازد؟ این روزها وقتی مردم درباره چتی‌چی پی‌تی و سایر ابزارهای تازه هوش مصنوعی فکر و گفت‌وگو می‌کنند، بی‌خود نمی‌اندیشند مثل استفاده دانش‌آموزان از هوش مصنوعی برای نوشتن مقالات و تکالیف درسی‌شان، اما این نگرانی‌ها موجب می‌شود تصویر بزرگ‌تر را ببینیم. فکر کنید که در انتخابات آینده ریاست جمهوری امریکا در سال ۲۰۲۴، ابزارهای هوش مصنوعی قادر به تولید محتواهای سیاسی، خلق روایت‌ها و داستان‌ها و متون مقدس جعلی باشند. در چند سال اخیر، فرقه کیوانون (QAnon، زیر پرچم پیام‌های ناشناس آنلاین معروف به قطرات کیو (Qdrops) گرد آمده‌اند. پیروان این فرقه از چنین پیام‌هایی تلقی متون مقدس دارند، آنها را گدازوری، تفسیر و با تکرارشان اصطلاحاً عبادت می‌کنند. این در حالی که همه پیام‌های «قطرات کیو» را انسان‌ها نوشته‌اند و روایت‌ها هم به انتشار آنها کمک می‌کنند. چه بسا که در آینده شاهد باشیم فرقه‌هایی در تاریخ به‌وجود می‌آیند که متون مقدس‌شان را هوش مصنوعی غیربشری نوشته باشد.

■ **صرف وقت برای تغییر نظر روایت‌ا**

در یک سطح عامیانه‌تر، ممکن است به زودی در گفت‌وگوها یا چت‌های آنلاین، درباره مسائلی همچون سقط جنین، دگرش‌های آب و هوا یا حمله روسیه به اوکراین یا طرف‌هایی شرکت کنیم که فکر می‌کنیم، افراد بشر هستند، حال آنکه در واقع ابزارهای گفت‌وگوی هوش مصنوعی باشند. نکته این است که صرف وقت برای تأثیرگذاری و تغییر نظر یک روایت هوش مصنوعی، کاری بیهوده است، حال آنکه این روایت ممکن است پیام‌های خود را به گونه‌ای بهینه و دقیق ساخته و پرداخته کند که شناس خوبی برای تأثیرگذاری و نفوذ بر ما داشته باشد. هوش مصنوعی با تسلط بر زبان، حتی می‌تواند پیوندهایی عاطفی و روابطی صمیمی با افراد شکل دهد و از قدرت و عاطفه و صمیمیت برای تغییر دیدگاه‌ها، جهان‌بینی و ارزیابی‌های ما استفاده کند. اگرچه هنوز، هیچ نشانه‌ای از وجود عاطفه یا احساسات و هیجانات خاص در هوش مصنوعی وجود ندارد اما کافی است که هوش مصنوعی موجب شود افراد نسبت به آن، نوعی احساس علاقه‌یستگی عاطفی پیدا کنند. در ژوئن ۲۰۲۲، بلیک لومئین (Blake Lemoine) مستندس گوگل، ادعا کرد چت‌بات هوش مصنوعی LaMDA که روی آن کار می‌کرد، دستخوش احساس و هیجان شده است. این ادعای جنجالی او، به‌های از دست رفتن شغش تمام شد. نکته جالب در اینجا، درستی یا نادرستی ادعای آقای لومئین نبود- که احتمالاً هم نادرست بود- بلکه این بود که او حاضر شد شغل پر درآمد خود را برای دفاع از چندوچون تعامل با یک چت‌بات هوش مصنوعی قربانی کند. اگر هوش مصنوعی قادر باشد، افراد را تحت تأثیر خود قرار دهد، آن هم تا حدی که برایش به ریسک تن دهند، باید پرسید که احتمالاً می‌توانند آنها را به انجام چه کارهای دیگری تشویق کند؟

■ **گوگل هم وحشت کرده!**

در یک نبرد و رقابت سیاسی برای ربودن ذهن و دل افراد «صمیمیت»

بهترین سلاح است و ظاهراً هوش مصنوعی اکنون توانایی تولید روابطی صمیمی با میلیون‌ها نفر را پیدا کرده است. همه می‌دانیم که در دهه گذشته رسانه‌های اجتماعی به یک میدان نبرد برای جلب توجه انسان‌ها تبدیل شده‌اند. اکنون با نسل جدید هوش مصنوعی، میدان نبرد از «جلب توجه» به «خلق صمیمیت» منتقل می‌شود. فکر کنید چه بر سر جامعه انسانی و روانشناسی آدم‌ها خواهد آمد اگر هوش مصنوعی در نبرد و هم‌اوردی برای خلق پیوندهای عاطفی و صمیمی با ما، قادر باشد پیوندهایی مصنوعی شکل دهد که بر ما تأثیر داشته باشد، مثلاً ما را متقاعد کند که به یک سیاستمدار خاص رأی دهیم یا یک کالای خاص را بخریم؟ حتی بدون ایجاد «صمیمیت مصنوعی» ابزارهای هوش مصنوعی جدید، تأثیر زیادی بر نظرات و دیدگاه‌های ما خواهند داشت. مردم ممکن است برای پاسخگویی به تمام سؤالات خود از یک مشاور هوش مصنوعی

به عنوان یک منبع مطمئن استفاده کنند. به همین دلیل، حتی شرکت گوگل نیز به هراس افتاده است؛ چرا باید جست‌وجو کنیم، وقتی می‌توانیم فقط از اوراکل (the oracle) بپرسیم؟ صنعت رسانه و تبلیغات تجاری نیز باید ترسیده باشد. چرا باید روزنامه بخوانم، وقتی می‌توانم از اوراکل قسط از اوراکل بپرسم که بگوید چه چیزی را بخرم؟ نکته این است که حتی این سناریوها هم نمی‌توانند تصویر بزرگ و کامل واقعیت را نشان دهند. آنچه درباره آن بحث می‌کنیم، احتمالاً پایان سرشت بشری تاریخ است، البته نه پایان تاریخ، بلکه پایان آن بخشی از تاریخ که تحت غلبه انسان‌ها رقم خورده است. تاریخ عبارت است از تعامل میان بیولوژی و فرهنگ، میان نیازها و خواسته‌های بیولوژیکی ما برای چیزهایی مانند غذا و نیازهای جنسی یا پدیده‌های فرهنگی همچون دین و

ممکن است به زودی در گفت‌وگوها یا چت‌های آنلاین، درباره مسائلی همچون سقط جنین، دگرش‌های آب و هوا یا حمله روسیه به اوکراین یا طرف‌هایی شرکت کنیم که فکر می‌کنیم، افراد بشر هستند، حال آنکه در واقع ابزارهای گفت‌وگوی هوش مصنوعی باشند

پیر المملار

سروس بین‌الملل ۸۸۴۹۸۴۴۴

اژدهای نامرئی هوش مصنوعی

آیا سرشت بشری تاریخ رو به پایان است؟!

قوانین. تاریخ فرآیندی است که در گذر آن، قوانین و ادیان، نیاز به غذا و جنسیت را سرورشکل می‌دهند. زمانی که هوش مصنوعی کنترل فرهنگ را به دست گیرد و روایت‌ها، داستان‌ها، ملودی‌ها، قوانین و دین‌های تازه را خلق کند، چه اتفاقی برای «روند تاریخ» خواهد افتاد؟ ابزارهای گذشته مانند صنعت چاپ و رادیو به گسترش فرهنگی ایده‌های انسان‌ها کمک می‌کردند اما هیچ‌گاه خود این ابزارها، ایده‌های فرهنگی تازه را خلق

نمی‌کردند، حال آنکه کارکرد هوش مصنوعی در این زمینه، از بنیان تفاوت می‌کند. هوش مصنوعی می‌تواند ایده‌های کاملاً تازه و فرهنگ کاملاً نوینی پدید آورد. احتمالاً در مراحل ابتدایی، هوش مصنوعی از همان پیش‌نمونه‌های انسانی (human prototypes) که در دوران نوزادی‌اش به او یاد داده شده، تقلید خواهد کرد، اما با گذر زمان، فرهنگ هوش مصنوعی یا رشد خیره‌کننده‌اش به جایی خواهد رسید که پیش از آن، ظرفیت ذهنی هیچ انسانی به نزدیکی آن هم نرسیده است. برای هزاران سال، انسان‌ها در دل رؤیاهای دیگر انسان‌ها زندگی کرده‌اند. در دهه‌های آینده، ممکن است به شرایطی برسیم که در دل رؤیاهای یک پدیده هوشمند غیربشری و اصطلاحاً بیگانه زندگی کنیم. تنها چند دهه است که ترس از هوش مصنوعی ذهن انسان‌ها را درگیر کرده است، اما برای هزاران سال، انسان‌ها گرفتار ترس‌های عمیق تری بودند که‌سه از جهان اوهام هوش‌شان سرچشمه می‌گرفت. بشر همواره محو داستان‌ها و اِمیازهایی بوده که ذهن او را دستکاری کرده و برایش وهم‌آفرین بوده‌اند، در نتیجه از دوران باستان، انسان گرفتار دنیای اوهام، در هراس زیسته است. در قرن هفدهم، رنه دکارت از این ترس رنج می‌برد که ننگد یک دیو شود؛ او را در دنیای اوهام گرفتار کرده باشد و هر چه را که می‌بیند و می‌شنود، آن هیولای شیطانی بر او نمایان کرده باشد. در یونان باستان، افلاطون تمثیل مشهور غار Allegory of the Cave را روایت می‌کند که در آن گروهی از مردم، تمام دوران زندگی خود را زنجیرشده در داخل یک غار و رو به یک دیوار سفید سپری می‌کنند که همچون یک صفحه نمایش روی آن سایه‌های مختلفی را که بازتاب می‌یابد، تماشا می‌کنند. این زندانیان به اشتباه، اوهامی را که بر این صفحه می‌بینند، واقعیت می‌انگارند.

مشورتی پشت درهای بسته درباره بازگشت سوریه به اتحادیه عرب پس از غیبت ۱۲ساله، توافق کردند. در پیش‌بینی این تصمیم تصریح شده که شرکت هیئت‌های سوری در نشست‌های اتحادیه عرب از هفتم می‌سر گرفته خواهد شد. این تصمیم اتحادیه عرب چرخشی ۱۸۰درجه‌ای در موضع قبلی آن درباره سوریه محسوب می‌شود. چند ماه بعد از آغاز بحران سوریه در ۱۲نوامبر ۲۰۱۱، برخی کشورهای عربی مانند قطر و عربستان سعودی خواهان تعلیق عضویت سوریه در نشست‌های اتحادیه عرب شدند. بهانه این کشورها برای تعلیق کرسی سوریه در جلسات اتحادیه عرب، اتهام سرکوب مردم توسط دولت سوریه بود.

برخی کشورهای عربی نیز نمایندگی‌های سیاسی و حتی کنسولی خود در سوریه را تعلیق و تعطیل کردند. اکنون بعد از حدود ۱۲سال از آغاز بحران و شکست پروژه براندازی و فروپاشی دولت قانونی سوریه و باقی ماندن بشار اسد، رئیس‌جمهور سوریه در قدرت، اتحادیه عرب در نشست‌های سازمان همکاری و توسعه اقتصادی منطقه در سوریه، به سرکردگی آمریکا خواهان فروپاشی دولت قانونی سوریه است، لذا با هر گونه اقدامی که متضمن به رسمیت شناختن یا تقویت آن باشد، مخالفت می‌کند. آمریکا صرفاً به مخالفت شفاهی بسنده نکرده بلکه همچنان در مسیر بی‌ثبات‌سازی سوریه تلاش می‌کند. سرگئی لاوروف در نشست مسکو اعلام کرد که ایالات متحده تشکیل «تلاش آزاد سوریه»، آغاز کرده که نیروهای آن شامل تروریست‌ها و نیروهای مسلحی می‌شود تا از آنها علیه مقامات قانونی دمشق استفاده کند. به نظر می‌رسد آمریکا تلاش‌های گسترده‌ای برای جلوگیری از تحقق عادی‌سازی روابط ترکیه و سوریه را مد نظر دارد، زیرا در صورت آشتی آنکارا و دمشق و تثبیت حاکمیت دولت سوریه بر مناطقی از این کشور که همچنان در اختیار گروه‌های مسلح و تروریستی است، ضمن رفع

ممکن است به زودی در گفت‌وگوها یا چت‌های آنلاین، درباره مسائلی همچون سقط جنین، دگرش‌های آب و هوا یا حمله روسیه به اوکراین یا طرف‌هایی شرکت کنیم که فکر می‌کنیم، افراد بشر هستند، حال آنکه در واقع ابزارهای گفت‌وگوی هوش مصنوعی باشند

نگرانی آنکارا از فعالیت‌های گروه‌های مسلح در نقاط مرزی دو کشور، تلاوم حضور غیرقانونی واشگتن در سوریه با دشواری دوچندان مواجه خواهد شد. حسین امیرعبداللّه‌یمن، وزیر خارجه ایران طی سخنانی در نشست مسکو ضمن استقبال از آغاز گفت‌وگوهای سوریه و ترکیه تأکید کرد: استقرار ارتش سوریه در مرزها، نگرانی انسانی ترکیه را رفع می‌کند.

■ **نشست اتحادیه عرب و بازگشت سوریه**

وزرای خارجه اتحادیه عرب روز یک‌شنبه ۱۷اردیبهشت(هفتم می) در قاهره طی یک نشست مشترک با وزیران کشورهای عربی مانند قطر و عربستان سعودی خواهان تعلیق عضویت سوریه در نشست‌های اتحادیه عرب شدند. بهانه این کشورها برای تعلیق کرسی سوریه در جلسات اتحادیه عرب، اتهام سرکوب مردم توسط دولت سوریه بود. برخی کشورهای عربی نیز نمایندگی‌های سیاسی و حتی کنسولی خود در سوریه را تعلیق و تعطیل کردند. اکنون بعد از حدود ۱۲سال از آغاز بحران و شکست پروژه براندازی و فروپاشی دولت قانونی سوریه و باقی ماندن بشار اسد، رئیس‌جمهور سوریه در قدرت، اتحادیه عرب در نشست‌های سازمان همکاری و توسعه اقتصادی منطقه در سوریه، به سرکردگی آمریکا خواهان فروپاشی دولت قانونی سوریه است، لذا با هر گونه اقدامی که متضمن به رسمیت شناختن یا تقویت آن باشد، مخالفت می‌کند. آمریکا صرفاً به مخالفت شفاهی بسنده نکرده بلکه همچنان در مسیر بی‌ثبات‌سازی سوریه تلاش می‌کند. سرگئی لاوروف در نشست مسکو اعلام کرد که ایالات متحده تشکیل «تلاش آزاد سوریه»، آغاز کرده که نیروهای آن شامل تروریست‌ها و نیروهای مسلحی می‌شود تا از آنها علیه مقامات قانونی دمشق استفاده کند. به نظر می‌رسد آمریکا تلاش‌های گسترده‌ای برای جلوگیری از تحقق عادی‌سازی روابط ترکیه و سوریه را مد نظر دارد، زیرا در صورت آشتی آنکارا و دمشق و تثبیت حاکمیت دولت سوریه بر مناطقی از این کشور که همچنان در اختیار گروه‌های مسلح و تروریستی است، ضمن رفع

ممکن است به زودی در گفت‌وگوها یا چت‌های آنلاین، درباره مسائلی همچون سقط جنین، دگرش‌های آب و هوا یا حمله روسیه به اوکراین یا طرف‌هایی شرکت کنیم که فکر می‌کنیم، افراد بشر هستند، حال آنکه در واقع ابزارهای گفت‌وگوی هوش مصنوعی باشند

■ **برده نفوذناپذیر اوهام**

در هند باستان، حکما یا اصطلاحاً ساجه‌های هندو و بودایی بر این باور بودند که همه انسان‌ها در دام «مایا» یا جهان اوهام گرفتارند. آنچه ما به طور معمول، واقعیت می‌نداریم، در بسیاری مواقع، فقط افسانه‌هایی هستند که در ذهن خودمان پرورده‌ایم، چه بسیار پیش آمده (ومی‌آید) که افرادی به خاطر باور به این یا آن روایت خیالی، تصویر یا توهم ذهنی، آتش جنگ‌هایی را شعلهور کرده، افراد دیگری را کشته‌اند و حتی آماده کشته شدن باشند. انقلاب هوش مصنوعی، ما را چشم‌در چشم هیولا یا شیطان شوم دکارت، غار افلاطون و دام ما یا قرار می‌دهد و اگر مراقب نباشیم، ممکن است در پس چنان پرده‌ای از اوهام تازه گرفتار شویم که قادر به پاره کردن آن نیستیم و بدتر چه بسا که حتی متوجه‌اصل وجود آن هم نشویم. بی‌گمان می‌توان توانایی‌های تازه هوش مصنوعی را برای مقاصد خوب نیز به کار گرفت اما در اینجا به این موضوع نمی‌پردازیم چراکه افرادی که در حوزه هوش مصنوعی کار می‌کنند، درباره آن بسیار صحبت کرده‌اند. کار تاریخ‌نگاران و فیلسوفانی مانند من، نشان دادن خطرات است. با این حال، مطمئناً هوش مصنوعی می‌تواند به ما در بسیاری از زمینه‌ها کمک کند، از پیدا کردن روش‌های تازه برای درمان سرطان تا یافتن راه‌حل‌هایی برای بحران زیست‌محیطی کنونی. پرسشی که با آن روبه‌رو هستیم این است که چگونه مطمئن شویم ابزارهای جدید هوش مصنوعی برای مقاصد خوب و نه برای مقاصد بد به کار گرفته می‌شوند. برای این منظور، ابتدا باید قدرت و توانایی واقعی این ابزارها را درک کنیم. از سال ۱۹۴۵، ما می‌دانیم که فناوری هسته‌ای می‌تواند انرژی اتمی را برای رفاه انسان‌ها تولید کند اما ممکن است باعث نابودی فیزیکی تمدن بشری هم شود، به همین دلیل دبیرالمللی کلی‌ای را ترسیم و تدوین کرده‌ایم تا از موجودات بشر حفاظت کنیم و مطمئن شویم فناوری هسته‌ای اساساً برای مقاصد خوب استفاده می‌شود. اکنون یک سلاح به اصطلاح کشتار جمعی با ویرانی آشوب‌تازه سر و کار داریم که می‌تواند جهان ذهنی و اجتماعی ما را نابود کند. هنوز می‌توانیم ابزارهای هوش مصنوعی جدید را تحت نظارت قرار دهیم اما باید به سرعت عمل کنیم. در حالی که فناوری هسته‌ای نمی‌تواند بمب‌های هسته‌ای نیزومندتری اختراع کند، هوش مصنوعی می‌تواند با رشد مضاعف خود، هوش مصنوعی قدرتمندتری را پدید آورد. اولین گام حیاتی این است که خواهان کنترل‌های ایمنی دقیق و محکم، پیش از عرضه عمومی ابزارهای هوش مصنوعی بشویم. همانطور که شرکت‌های دارویی نمی‌توانند داروهای جدید را پیش از بررسی اثرات جانبی کوتاه‌مدت و بلندمدت آنها عرضه کنند، شرکت‌های فناوری هم نباید ابزارهای هوش مصنوعی تازه را پیش از ایمن‌سازی عرضه کنند. ما به نهادی معادل سازمان غذا و دارو برای این فناوری تازه نیاز داریم و باید هم در این زمینه به سرعت اقدام کنیم. آیا کند کردن فرآیند عرضه عمومی هوش مصنوعی باعث می‌شود دموکراسی‌ها در مقابل رژیم‌های خودکامه بیشتر عقب‌مانند» برعکس، این عرضه بدون ضابطه ابزارهای هوش مصنوعی است که به هرج و مرج اجتماعی می‌انجامد و به رژیم‌های استبدادی کمک می‌کند به تخریب سازوکارهای مردم‌سالار بپردازند. دموکراسی در سرشت خود، یک گفت‌وگوست و گفت‌وگوها هم به زبان نوشته‌اند. وقتی هوش مصنوعی زبسان را هک می‌کند، می‌تواند توانایی برقراری گفت‌وگوهای مفید و مؤثر را از ما بگیرد و دموکراسی را نابود سازد. ما تازه با یک «هوش بیگانه» در سیاره زمین روبه‌رو شده‌ایم. درباره آن چیز زیادی نمی‌دانیم جز اینکه ممکن است تمدن ما را نابود کند. پس باید عرضه غیرمسئولانه ابزارهای هوش مصنوعی در فضای عمومی را متوقف کنیم و هوش مصنوعی را تحت کنترل درآوریم و آن مدیریت کنیم. پیش از آنکه ما را تحت کنترل خود درآورد و مدیریت کند. اولین قانون ومقرراتی که پیشنهاد می‌دهم این است که الزامی باشد که هوش مصنوعی بگوید یک هوش مصنوعی است. اگر در حال گفت‌وگو با کسی هستیم و نمی‌توانم تشخیص دهم که آیا او یک انسان است یا یک هوش مصنوعی، انجاست که نقطه پایان دموکراسی فرارسیده است.

این متن توسط یک انسان تولید شده است. شاید هم نه؟

مجله اکونومیست، ۲۸ آوریل ۲۰۲۳
ترجمه: معاونت مطبوعاتی

بازگشت سوریه به این اتحادیه شده است. برخی مقامات سوریه گفته‌اند که آنها در خواست بازگشت ندادماند بلکه این خواسته را خود کشورهای عربی مطرح کرده‌اند. حال، اگر دمشق اصرار یا درخواستی برای بازگشت به اتحادیه عرب نداشته، سؤال این است که سوریه در حال بازگشت به اتحادیه عرب است یا اتحادیه عرب در حال بازگشت به سوریه؟ جالب توجه این است که در سال‌های ابتدایی بحران سوریه، هنگامی که شماری از کشورهای عربی روابط سیاسی خود را با دمشق قطع کردند، بشار اسد در سخنانی تأکید کرد: به زودی کشورهای عربی به سوریه باز خواهند گشت. به نظر می‌رسد، آن روز که اسد درباره آن سخن گفته بود، فرآ رسیده اکنون اتحادیه عرب در حال بازگشت به سوریه است.

■ **بی‌اعتنایی به امریکا**

کشورهای عرب متحد امریکا که قبلاً در جبهه واحدی در راستای سرنگونی دولت قانونی سوریه عمل می‌کردند، با تغییر آشکار در رویکرد قبلی خود به احیای روابط دیپلماتیک و اقتصادی خود با دولت بشار اسد پرداختند. کشورهایی مانند امارات و عربستان سعودی که تا قبل از این در اتحادیه عرب و شورای همکاری کشورهای عربی منطقه حضور داشتند، اکنون به روشنی دریافته‌اند سیاست‌ها و اقدامات جبهه غربی - عربی به همراه گروه‌های تروریستی مورد حمایت آنها که امریکا و این کشورها به منظور سرنگونی دولت قانونی سوریه به تجهیز و حمایت گسترده لجستیکی و مالی از آنها پرداخته بودند، نابود شده‌اند و اکنون فقط بقایای آنها در استانبول ادلب سوریه با حمایت ترکیه و غربی‌ها به حیات خود ادامه می‌دهد. «تام اوکانز» تحلیلگر سیاسی می‌گوید: «سپاری از کشورهای کی با سوریه قطع رابطه کرده بودند، اکنون با درک واقعیت‌های جدید از بازگشت بشار اسد استقبال می‌کنند و این به رغم مخالفت‌های ادامه‌دار امریکا با حکومت است.» در این راستا امارات، بحرین و عمان سفارتخانه‌های خود را در دمشق بازگشایی کرده‌اند و عربستان سعودی، اردن و مصر نیز رایزنی‌ها با سوریه را برای عادی‌سازی روابط ادامه می‌دهند و پیشرفت‌های قابل توجهی در این زمینه صورت گرفته است. عادی‌سازی روابط سوریه با عراق و لبنان نیز در جریان است و تونس نیز برقراری روابط سیاسی با سوریه را تأیید کرده است.